

Vzorek v rámci testování PIRLS tvoří zpravidla žákovská populace 4. ročníků základních škol.⁶ Aby bylo možné výsledky testování zobecnit na celou populaci českých žáků 4. tříd a zároveň je využít pro komparaci s ostatními zúčastněnými zeměmi, je potřeba dodržet mezinárodní standardy pro výběr reprezentativního testovaného vzorku.⁷ V první fázi se vyberou školy a ve druhé fázi pak konkrétní třídy (obvykle se jedná o jednu či dvě celé třídy s ohledem na velikost školy). V rámci České republiky bylo do šetření PIRLS 2016 zapojeno celkem 5 537 žáků 4. tříd z celkem 157 základních škol.⁸

V roce 2016 se mezinárodního šetření zúčastnilo celkem 50 zemí a 11 územně samosprávných celků ekonomických regionů.^{9,10} Česká republika se testování v rámci PIRLS účastní pravidelně již od počátku, s výjimkou testování v roce 2006 a také s výjimkou testování ePIRLS v roce 2016. Z šetření PIRLS 2016 byla Českou školní inspekcí již zpracována národní zpráva *Mezinárodní šetření PIRLS 2016*, která obsahuje základní zjištění a zejména pak srovnání České republiky v oblasti čtenářské gramotnosti a dosahovaných výsledků ze čtení s ostatními zeměmi zapojenými v testování.¹¹

VYMEZENÍ A HODNOCENÍ ČTENÁŘSKÉ GRAMOTNOSTI V RÁMCI ŠETŘENÍ PIRLS

Jak bylo uvedeno výše, šetření PIRLS se zaměřuje na testování čtenářské gramotnosti žáků 4. tříd základních škol. Důvod výběru tohoto stupně vzdělání je prostý. Žáci v tomto věku naplno ovládají čtení a psaní, přičemž již začínají uvedené činnosti využívat k dalšímu vzdělávání.

Testování PIRLS vychází v rámci čtenářské gramotnosti z moderních přístupů a zaměřuje se nejen na základní dovednosti umět číst a psát, ale také na testování čtenářských znalostí a dovedností vyžadujících přemýšlení o psaných textech, tedy nejen na vyhledávání, ale především na pochopení informací v textu a jejich další využití. Čtení je zde vnímáno jako tvořivý a interaktivní proces a žáci jsou vnímáni jakožto aktivní čtenáři, kteří umí ve svém věku využívat efektivní čtenářské strategie a dokážou uvažovat o tom, co přečetli.

Šetření PIRLS 2016 definuje čtenářskou gramotnost v souvislosti s výše uvedeným následovně: „*Schopnost rozumět formám psaného jazyka, které vyžaduje společnost a/nebo oceňují jednotlivci, a tyto formy používat. Čtenáři mohou odvozovat význam z různorodých forem textů. Čtou, aby se učili, aby se začlenili do společenství čtenářů ve škole i v každodenním životě, a také pro zábavu.*“¹²

Hodnocení čtenářské gramotnosti v rámci testování PIRLS probíhá ve dvou oblastech účelů čtení. Za prvé se jedná o oblast čtení pro získání literární zkušenosti (čtení ze zájmu a pro radost) a za druhé o čtení pro získání a používání informací (čtení k získávání informací ke svému dalšímu vzdělávání). V rámci každého z těchto účelů čtení jsou hodnoceny celkem čtyři různé druhy činností prováděné samotnými čtenáři s cílem porozumět čtené-

6 Respektive žáků, kteří v době testování dosáhli věku alespoň 9,5 roku. Podrobněji viz LaRoche, Joncas, Foy 2017.

7 Do testování musí být podle mezinárodních standardů PIRLS zařazeno v každé zemi minimálně 150 škol s minimálním celkovým počtem 4 000 žáků 4. ročníků (ČŠI 2017a).

8 (ČŠI 2017a)

9 Buenos Aires (Argentina), Ontario a Quebec (Kanada), Moskva (Ruská federace), Andalusie a Madrid (Španělsko), Abú Dhabí a Dubaj (Spojené arabské emiráty) (PIRLS 2016).

10 Některé z participujících zemí samostatně testovaly jak žáky 4. tříd, tak žáky 5. ročníku. Konkrétně se jednalo o Norsko a Jihoafrickou republiku. Dánsko naopak samostatně testovalo žáky 3. i 4. ročníku. (PIRLS 2016).

11 Podrobněji viz Národní zpráva PIRLS 2016 (ČŠI 2017b).

12 (Mullis, Martin 2015)